

A KÚRIA

mint felülvizsgálati bíróság

ítélete

Az ügy száma: Gfv.VI.30.314/2020/17.

A tanács tagjai: Dr. Farkas Attila a tanács elnöke
Dr. Gáspár Mónika előadó bíró
Dr. Vezekényi Ursula bíró

Az I. rendű felperes: felperes1

A II. rendű felperes: felperes2

Az I. rendű és a II. rendű felperes képviselője: Dr. Marczingós László Ügyvédi Iroda cím1

Az I. rendű alperes: alperes1

A II. rendű alperes: alperes2

Az I. rendű és a II. rendű alperes képviselője: dr. Dancs Gergely ügyvéd cím2

A per tárgya: szerződés létre nem jötte, érvénytelensége

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: I. rendű és II. rendű felperes

A másodfokú bíróság neve és a felülvizsgálni kért jogerős határozat száma:

Győri Ítéltábla Pf.I.20.220/2019/18. számú ítélet

Az elsőfokú bíróság neve és a határozatának száma:

Székesfehérvári Törvényszék 15.P.20.633/2017/49. számú ítélet

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartja.

Kötelezi az I. rendű és a II. rendű felperest, hogy 15 napon belül egyetemlegesen fizessenek meg az I. rendű és a II. rendű alpereseknek személyenként 127.000 (százhuszonhétezer) forint felülvizsgálati eljárási költségét, továbbá az államnak – külön felhívásra – 860.715 (nyolcszázhatvanezer-hétszázötvenöt) forint felülvizsgálati eljárási illetéket.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] A felperesek az általuk korábban felvett svájci frank alapú kölcsön kiváltására, egyben kedvezőbb fizetési feltételek mellett a korábbinál nagyobb összegű devizaalapú kölcsön felvétele érdekében nyújtottak be 2008. augusztus 5-én hitelkérelmet az I. rendű alpereshez, amelyben 7.500.000 Ft hitelösszeg megjelölése mellett a választható devizanemek közül CHF-ben nyilvántartott jelzálog típusú hitel biztosítását kérték.

[2] A hitelkérelemnek melléklete volt a kockázatsfeltáró nyilatkozat a devizában nyilvántartott lakás- és jelzálog típusú hitelekhez kapcsolódóan (7. pont), amely a következő tájékoztatást és annak tudomásulvételét tartalmazta a felperesek részéről: A felperesek nyilatkoztak, hogy tudomásul veszik, az I. rendű alperes az általuk forintban igényelt, de devizában nyilvántartott lakás- és jelzálog típusú kölcsön összegét forintban folyósítja; a folyósított összeg a folyósítás napján érvényes, az OTP Bank Nyrt. által alkalmazott deviza vételi árfolyamon kerül kiszámításra. A kölcsön törlesztése forintban történik. Az egyes törlesztőrészek forintösszege az OTP Bank Nyrt. által alkalmazott, az esedékesség napját megelőző napon érvényes deviza eladási árfolyamon kerül meghatározásra. A kölcsönszerződésben rögzített devizaárfolyam napról napra változik, euro esetében meghatározott $\pm 15\%$ -os sávban, svájci frank és japán yen esetében pedig bármilyen irányban és bármilyen mértékben, ezért a fizetendő törlesztőrészek forintösszege előre nem állapítható meg. Amennyiben a folyósítás napján érvényes árfolyamhoz képest a forint árfolyama gyengül, a devizában megállapított törlesztőrészek forintban megfizetendő ellenértéke akár jelentős mértékben is megemelkedhet. A felperesek adósokként tudomásul vették, hogy az igényelt kölcsön törlesztéséül szolgáló lakossági folyószámlán – a kölcsönszerződésben szereplő devizanem állandó változására figyelemmel – olyan forintösszeget kell biztosítani, amelyből a hitelező pénzügyintézet az esedékesség időpontjában le tudja vonni az aktuális törlesztőrészlet összegét. Amennyiben az esedékesség napján a törlesztőrészlet megfizetéséhez szükséges fedezet nem áll a kölcsönszerződéshez kapcsolódó lakossági folyószámlán rendelkezésre, a hitelező pénzügyintézet a hátralékos követelés késedelmi kamattal növelt forintösszegét későbbi időpontban is jogosult a lakossági folyószámláról beszedni. A hátralékos követelés késedelmi kamattal növelt forintösszege a beszedés napján,

az OTP Bank Nyrt. által alkalmazott deviza eladási árfolyamon kerül megállapításra. Fix törlesztőrészlettel nyújtott devizahitelek esetén amennyiben a fix törlesztőrészlet periódus alkalmazásának tartamán belül a deviza OTP Bank Nyrt. által a havi törlesztési időpontoknál alkalmazott deviza eladási árfolyama eltér a kölcsönszerződésben rögzített vagy az egyes fix törlesztőrészletek megállapításakor alkalmazott mértéktől, a törlesztő összegben a tőke és a hiteldíj egymáshoz viszonyított aránya változik. Abban az esetben, ha a bank által alkalmazott deviza eladási árfolyamának változása miatt a havi törlesztőrészlet csak a hiteldíj egy részének a megfizetésére elegendő, a hiteldíj fennmaradó része a tőke összegét növeli. Az árfolyam fentiekben részletezett, a fix törlesztőrészlet fizetése alatt történt kedvezőtlen változását az OTP Bank Nyrt./OTP Jelzálogban Zrt. a fix törlesztőrészlet-periódus lejártával az új törlesztőrészlet összegében érvényesíti. Az árfolyamváltozás hatásaira figyelemmel ezért az új törlesztőrészlet összege jelentősen emelkedhet az eredeti fix törlesztőrészlet összegéhez képest.

[3] Az irat kitért a fentiekén túl arra is, hogy lakás- és jelzálogtípusú hitelek esetén amennyiben az árfolyamváltozások vagy bármilyen egyéb ok következtében a fennálló kölcsöntartozás összegének és a hitelbiztosítéki érték egymáshoz viszonyított aránya meghaladja a 86%-ot, az adósok a hitelező felszólítására kötelesek pótfedezet bevonásáról gondoskodni, vagy a felszólításban megjelölt olyan mértékű előtörlesztést teljesíteni, amely alapján a kölcsöntartozás/hitelbiztosítéki-érték arány 86% alá csökken. Ezen kötelezettségük nem teljesítése esetén a hitelező a kölcsönszerződést felmondhatja, és a teljes tartozást egyösszegben esedékessé teheti.

[4] Mindezek figyelembevételét követően nyilatkoztak a felperesek az irat adott pontjában végül arról, hogy a devizában nyilvántartott kölcsön folyósítását úgy kérik, hogy az árfolyamváltozásból eredő kockázat jellegét megértették, a felmerülő kockázatot viselik.

[5] A felperesek ezt követően 2008. szeptember 2-án svájci frankban nyilvántartott és ingatlanfedezettel biztosított, közjegyzői okiratba foglalt kölcsönszerződést kötöttek az I. rendű alperessel, amelyben az I. rendű alperes 7.500.000 Ft összegben vállalta devizában nyilvántartott kölcsön nyújtását részükre. Az I. rendű alperes arra vállalt kötelezettséget (I. pont), hogy a közjegyzői okiratban meghatározott összegben és feltételekkel az adós részére svájci frankban (továbbiakban: deviza) nyilvántartott jelzáloghitelt nyújt. A felperesek ezzel kapcsolatban tudomásul vették, hogy a szerződés alapján nyújtott kölcsön, annak ügyleti kamata és kezelési költsége, valamint a késedelmi kamat és az egyéb költségek a folyósítást követően devizában kerülnek megállapításra, amelynek visszafizetésére egyetemlegesen kötelezettséget vállaltak. Tartalmazta ezt követően a szerződés – többek között – a kölcsön összegét (7.500.000 Ft), azzal, hogy devizában való megállapítása a folyósítás napján érvényes, a bank által alkalmazott deviza vételi árfolyamon történik, amelyről a hitelező az adósokat a folyósítási értesítő megküldésével tájékoztatja; tartalmazta továbbá a kölcsön után fizetendő ügyleti kamat szerződéskötéskori mértékét (5,2%), a hitelező által a folyósítástól felszámított kezelési költséget (2,04%), a változó mértékű THM szerződéskötéskori értékét (7,81%), illetve hogy a hiteldíj az első hat hónapban állandó, azt követően változó mértékű.

[6] A kölcsönszerződés III. pontja a kölcsön törlesztését illetően rögzítette, hogy az adósok a devizában nyilvántartott kölcsönnek az esetleges árfolyamváltozások figyelembevételével megállapított forintellenértékét, valamint annak járulékait (ügyleti kamat, kezelési költség) és a késedelmi kamatot esedékességgel kötelesek megfizetni; a részletek száma 240 db. Az első 100 hónap (türelmi idő) alatt az adósok csak az ügyleti kamatot és a kezelési költséget tartoztak megfizetni, azt követően egyenletes törlesztéssel kell teljesítsenek, minden tárgyhó 4. napján. A törlesztőrészlet összege a 2008. szeptember 1-jén számolt deviza eladási árfolyamon 220 CHF; a törlesztőrészlet mindenkori forintösszege az esedékesség napját megelőző napon érvényes deviza eladási árfolyamon kerül

meghatározásra. Kikötötték továbbá, hogy az I. rendű alperes az adósok havi lakástakarék-pénztári befizetéseit a kölcsön törlesztésére számolja el, annak lejártakor – figyelemmel az így megfizetett összegre – új havi törlesztőrészletet állapít meg. Az I. rendű alperes vállalta ezen felül, hogy minden üzleti évben tájékoztatja az adósokat az éves elszámolásáról és az új törlesztőrészlet összegéről.

[7] A kölcsönszerződés IV. pontja jelzálogjogi rendelkezéseket tartalmazott, idetartozóan egyebek között azt, hogy ha a kölcsöntartozás a deviza árfolyamának nagymértékű változása miatt meghaladja az ingatlan hitelbiztosítéki értékét, az adósoknak előtörlesztést vagy fedezetkiegészítést kell nyújtaniuk.

[8] A szerződés V.4. pontja az adósok és a zálogkötelezett nyilatkozataként rögzítette, hogy a forint/deviza árfolyam piaci mozgásából adódóan felmerül a veszteség kockázata. Tudomással bírnak az adósok arról, hogy a szerződés futamideje alatt a folyósítás napján érvényes, a bank által alkalmazott forint/deviza árfolyamhoz képest a forint árfolyamának gyengülése esetén a devizában megállapított törlesztőrészletek forintban megfizetendő ellenértéke akár jelentős mértékben is emelkedhet. Tudomásul veszik, hogy e kockázat vagyoni kihatásait teljes mértékben ők viselik; az árfolyamkockázatból adódó veszteség lehetőségét gondos megfontolás tárgyává tették és fizetőképességüknek megfelelően mérlegelték.

[9] A szerződés záró rendelkezései értelmében a felperesek nyilatkoztak, hogy az I. rendű alperes általános üzletszabályzatát, a devizában nyilvántartott lakáscélú és jelzálog típusú hitelekéről szóló üzletszabályzatát kézhez kapták, megismerték, megértették, magukra nézve kötelezőnek fogadták el.

[10] Az I. rendű alperes a tisztességtelen szerződési feltételekkel összefüggésben külön törvényen alapuló elszámolási kötelezettségének eleget tett, az elszámolás felülvizsgálatnak minősül.

[11] A felperesek a kölcsönszerződésből eredő fizetési kötelezettségüknek maradéktalanul nem tettek eleget, ezért az I. rendű alperes a felek közti kölcsönszerződést 2017. július 26-án közjegyzői okiratba foglalt nyilatkozatával felmondta, majd a szerződésből eredő követelését a II. rendű alperesre engedményezte.

A felperesek keresete és az alperesek ellenkérelme

[12] A felperesek keresetükben elsődlegesen a fenti kölcsönszerződés létre nem jötte, másodlagosan érvénytelensége mellett kérték annak megállapítását, hogy a kölcsönszerződés alapján fennálló tartozásuk mértéke 2.996.638 Ft tőke és annak 2015. január 13-tól számított 5,2%-os ügyleti, illetve a határozathozataltól kezdődően a törvényes késedelmi kamata. Levezették ezt követően, hogy 2019. május 22-ével a perbeli kölcsönszerződés hatályossá nyilvánításával szemben (3.747.367 Ft), az eredeti állapot visszaállítása esetén 2.995.288.-Ft-ban határozható meg a felperesek fizetési kötelezettsége.

[13] Az alperesek ellenkérelme a kereset elutasítására irányult.

Az első- és a másodfokú határozat

[14] Az elsőfokú bíróság ítéletével a kereset elutasította.

[15] A felperesek fellebbezése folytán eljáró ítélőtábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

[16] A jogerős ítélet indokolása elsőként azt rögzítette a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: rPp.) 155/A. § (2) bekezdése, 152. § (2) bekezdése, valamint a 3/2005. (VI. 15.) PK-KK véleményben adott iránymutatás értelmezésével, hogy a felperesek kérelmétől eltérően nem volt helye a másodfokú tárgyalás felfüggesztésének az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) előtt C-932/2019. ügyszámon indult előzetes döntéshozatali eljárás befejezéséig. A másodfokú bíróság álláspontja szerint a jogvita eldöntése szempontjából – az előzetes döntéshozatali eljárás tárgya és a per tárgya közti közvetlen tartalmi összefüggés hiányában – nem minősült előzetes kérdésnek az uniós jog értelmezése a megjelölt előzetes döntéshozatali eljárás keretei között. Kiemelte, hogy a C-932/2019. szám alatt kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárás tárgyát annak vizsgálata képezi, hogy a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: DH1 tv.) 3. § (1) és (2) bekezdésének rendelkezése – tehát a finanszírozási összeg folyósítására és a tartozás törlesztésére vonatkozó különmemű árfolyamok alkalmazásának semmisségét és a semmisség ehhez fűzött jogkövetkezményeit meghatározó törvényi szabályozás – ellentétes-e a 93/13/EGK irányelv (a továbbiakban: fogyasztói irányelv) 6. cikk (1) bekezdésével. Jelen ügynek viszont közvetlenül nem tárgya a különmemű árfolyamok alkalmazásának érvénytelensége és az ehhez fűződő jogkövetkezmények alkalmazása: a perben az árfolyamváltozás kockázatát a fogyasztóra telepítő szerződéses feltétel tisztességtelenségét, e feltétel kapcsán a világos és érthető megfogalmazás követelményének teljesülését, ezen túlmenően pedig a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi XCII. törvény (a továbbiakban: rHpt.) 213. § (1) bekezdésében írt tartalmi és formai követelmények teljesülését kellett vizsgálni a felek szerződésében. Megjegyezte ugyanakkor az ítéletábra, hogy az EUB már több döntésében állást foglalt a fogyasztói irányelv 6. cikk (1) bekezdése és a felperesek által kifogásolt jogszabályi rendelkezések viszonyáról: a Kúria 2/2014. PJE jogegységi határozatának alapjául is szolgáló C-26/13. számú ügyben hozott ítélet értelmében a megjelölt tartalmú szabályozás összeegyeztethető az irányelv 6. cikk (1) bekezdésével; a C-260/18. számú hozott határozat szerint pedig nem ütközik a 6. cikk (1) bekezdésébe a tisztességtelen szerződési kikötésnek a nemzeti jog diszpozitív rendelkezésével való helyettesítése. Utóbbi eljárásban egyebekben nem a konkrét diszpozitív jogszabályi rendelkezéssel való helyettesítés, hanem a szokásokra utaló általános jellegű rendelkezésekkel való helyettesítés lehetősége képezte a tárgyat, ez utóbbról foglalt el az EUB nemleges álláspontot.

[17] Kifejtette a fentiekén túl az ítéletábra, hogy a különmemű árfolyamok alkalmazására irányuló szerződéses kikötés tisztességtelenségen alapuló semmissége nem jár a devizatartalom szerződésből való "kiesésével", és a DH1 tv.-nek – az rPtk. 231. § (2) bekezdésén alapuló – 3. § (2) bekezdése szerinti szabályozása sem irányul a semmis kikötés helyettesítésére, az érvénytelen kikötés módosítás útján való kiküszöbölésére.

[18] Amellett, hogy a forint és a deviza átszámításának meghatározása a devizaalapú kölcsönszerződések szükségképpen velejárója, a DH1 tv. 3. § (1) bekezdése nem ennek a szükségszerű átszámításnak a meghatározását, hanem a konkrét kikötött módját, a különmemű árfolyamok alkalmazását tekintette tisztességtelennek. A nemzeti jognak az rPtk. 231. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezése megelőzte a fogyasztóval kötött szerződést, ezért semmiképpen nem fogható fel a tartalma a fogyasztóval kötött szerződés módosításaként. A fogyasztói irányelv 6. cikk (1) bekezdéséből, az rPtk. 239. § (2) bekezdéséből következően a devizaalapú kölcsönszerződések, így a perbeli megállapodás is teljesíthető a különmemű árfolyamok alkalmazását előíró, érvénytelen kikötés nélkül. Az adott kikötés semmissége – azaz "kiesése" – nem jár a szerződés teljes érvénytelenségével: a szerződés az rPtk. 205. § (2) bekezdése folytán irányadó 231. § (2) bekezdésének alkalmazásával az érvénytelen kikötés nélkül is teljesíthető. A más pénznemben meghatározott tartozás átszámításánál alkalmazandó

árfolyam megállapításának módját így jogszabály rendezi, ezért arról a feleknek nem kellett megállapodniuk, megállapodásuk nélkül is jogviszonyuk részévé vált volna. Az rPtk. dispozitív rendelkezéséhez képest a felek eltérően megállapodhatnak, amennyiben azonban szerződésük eltérő kikötése semmis, joghatás kiváltására nem alkalmas, a semmisség oda vezet, mintha nem is állapodtak volna meg a törvénytől eltérően: eltérő kikötés hiányában pedig az rPtk. 231. § (2) bekezdésének törvényi rendelkezése válik jogviszonyukban irányadóvá.

[19] Hangsúlyozta az ítéletábra, hogy a DH1 tv. 3. § (2) bekezdése csupán egyértelműsíti a 2/2014. PJE határozatban kifejtett jogértelmezést arról, hogy milyen árfolyam minősül az rPtk. 231. § (2) bekezdése szerinti árfolyamnak. Az rPtk. 231. § (2) bekezdésének és a DH1 tv. 3. § (2) bekezdésének szabályozása összekapcsolódik: a vizsgált szabályban nem az érvénytelenség valamely jogkövetkezményének levonása (érvényesség, illetve hatályosság nyilvánítás) jelenik meg. A törvény rendelkezése nem fogható fel az érvénytelen rendelkezés más rendelkezéssel való jogalkotói helyettesítéseként, a szerződés módosítás útján való kiegészítéseként, egyebekben pedig összhangban áll az érvénytelenség elsődleges jogkövetkezményével. Megállapítható, hogy a szabályozás eredményeként – szemben a felperesek álláspontjával, ami azon alapult, hogy a törvényi szabályozáshoz képest eltérő, tisztességtelen szerződési feltételek válnak a jogviszony részévé – olyan helyzetbe kerül a fogyasztó, amilyenbe a tisztességtelen kikötés nélkül került volna.

[20] Nem értett egyet a másodfokú bíróság a felperesek érvelésével abban sem, hogy a DH1. törvény 3. § (2) bekezdése által egyértelműsített rPtk. 231. § (2) bekezdése nem irányadó a szerződésben meghatározott forintösszeg devizában való meghatározására. Kiemelte, hogy az rPtk. hivatkozott szabályát mindkét fél teljesítésére alkalmazni kell: nemcsak az adós törlesztésére, de a kölcsönösszeg hitelező általi folyósítására is. Ezáltal válik meghatározhatóvá és a szerződés további rendelkezései folytán meghatározottá a szerződés tárgya, mindkét fél szolgáltatása.

[21] A másodfokú bíróság egyebekben osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját abban, hogy a felek szerződéses akaratának kölcsönös és egybehangzó kifejezése az írásbeli szerződéses tartalomnak megfelelt, a felek közti szerződés az rPtk. 205. § (1) bekezdése szerinti létrejött. Egyetértett az elsőfokú ítélet indokaival abban is, hogy a Kúria 6/2013. PJE jogegységi határozatában foglalt szerint a devizaalapú kölcsönszerződés mint szerződéstípus nem ütközött jogszabályba, a felek közti szerződés esetében sem volt jogellenes a kölcsön teljesítése forintösszegben, nyilvántartása pedig más devizában az átváltás kiszámíthatóságával és az elszámolási mód világos meghatározásával; a konstrukció nem ütközött jóerkölcsbe sem. Megállapítható volt az is, hogy a perbeli szerződés az elsőfokú ítéletben írtak szerint megfelelt az rHpt. 213. § (1) bekezdésében foglalt tartalmi követelményeknek: a szerződés pontosan meghatározta a szerződés tárgyát, valamint a törlesztőrészletek számát, összegét, a törlesztési időpontokat. Rögzítették a felek a kölcsön lerovó pénznyomban kifejezett pontos összegét, továbbá hogy a kölcsön összegének devizában való megállapítása a folyósítás napján érvényes, a bank által alkalmazott árfolyamon történik, melyről az adósokat a hitelező a folyósítási értesítő megküldésével tájékoztatja. A szerződés tárgyának ezen módon való meghatározása mind az 1/2016. PJE jogegységi határozatban, mind pedig az EUB C-126/17. számú ítéletében foglalt követelményeknek megfelel, a kölcsön devizában kifejezett egyenértéke a megadott időpont és meghatározott árfolyam figyelembevételével pontosan kiszámítható. A szerződés III.2. pontja pontosan megjelölte a törlesztőrészletek számát, esedékességét, összegét pedig a szükséges adatok és a számítási mód megadásával kiszámíthatóan tartalmazta. Tételesen megjelölte a szerződés az induló THM, a további költségek, díjak, járulékok százalékban meghatározott mértékét, amelyek

havonta fizetendő összege az esedékesség időpontja szerinti deviza eladási árfolyamon kiszámítható volt.

[22] Az árfolyamváltozás kockázatát a fogyasztóra telepítő rendelkezés tekintetében az ítéletábra az rPtk. 205. § (3) bekezdése, az rHpt. 203. § (6) és (7) bekezdés a) pontja, az rPtk. 209. § (4) bekezdése, valamint a 6/2013. PJE és a 2/2014. PJE jogegységi határozatok és az EUB kiemelt határozataiban foglaltak (C-51/17., C-186/16., C-76/2010., C-227/18.) alkalmazásával megállapította, hogy a perbeli szerződés V.4. pontjában foglalt kikötés és a kockázatfeltáró nyilatkozatban foglalt tájékoztatás együttesen eleget tesz a világosság, érthetőség, közérthetőség kívánalmainak: a tájékoztatás szükséges és egyben elegendő mértékben, az árfolyamkockázat alapvető közgazdasági összefüggéseire kiterjedő információkkal kellően biztosította, hogy a fogyasztó tájékozott és megalapozott döntést hozzon a szerződéskötéskor kedvező kamatfeltételek ellenében az árfolyam-változásból eredő kockázat viseléséről. Kiemelte a kockázatfeltáró nyilatkozat tartalmából a svájci frank árfolyamának napról napra történő, bármilyen irányban és bármilyen mértékben lehetséges változását, az esedékesség napján megfizetendő törlesztőrészlet forintösszegének emiatt előre meg nem állapítható mértékét. Utalt ezen felül az irat a forint árfolyamának gyengülésével a devizában megállapított törlesztőrészletek forintban megfizetett ellenértékének akár jelentős mértékben történő megemelkedésére is. A szerződés V.4. pontja kifejezetten felhívta a fogyasztó figyelmét a forint/deviza árfolyam piaci mozgásából adódó veszteség kockázatára, ezen felül ismertette a forint és svájci frank egymáshoz viszonyított árfolyamának alakulásával kapcsolatos körülményeket és azoknak a törlesztési összegre gyakorolt hatását, és világos magyarázatát adta a veszteség kockázatának is. Idetartozott a forint-árfolyam gyengülése esetén a devizában megállapított törlesztőrészletek forintban megfizetendő ellenértékének akár jelentős mértékben való megemelkedése. Egyértelmű volt a rendelkezés tartalma abban a részében is, hogy a kockázat vagyoni kihatásait teljes mértékben a fogyasztó viseli, vagyis felelőssége a tekintetben nem korlátozott.

[23] Kiemelte a másodfokú bíróság, hogy a felperesek részére a kockázatfeltáró nyilatkozatban foglalt tájékoztató egy hónappal a szerződés megkötése előtt tényleges lehetőséget biztosított számukra a szerződés vonatkozó összes feltételének megismerésére. A tájékoztatás alapján az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó nem gondolhatta alappal, hogy a kockázat nem valós, vagy az legfeljebb korlátozott mértékben terheli.

[24] Kitért arra is a jogerős ítélet, hogy az EUB a felperesek által hivatkozott C-125/18. számú ítéletében a szerződéses kikötés átláthatósága szempontjából az EUB már figyelembe vett döntéseiben megjelenő kritériumokat fogalmazott meg, a tisztességtelen kikötés jogszabályi rendelkezéssel való – bíróság általi – helyettesítésének megengedhetőségéről és feltételéről szintén a már hivatkozott további döntéseivel egyezően foglalt állást.

[25] Rögzítette végül az ítéletábra, hogy megalapozatlannak találta az ügyben a felperesek ideiglenes intézkedés elrendelése iránti kérelmét, amely a közjegyzői okirat záradékolásával elrendelt végrehajtás felfüggesztésére irányult, valamint az eljárás szabálytalanságára hivatkozással előterjesztett kifogásukat is.

Felülvizsgálati kérelem, ellenkérelem

[26] A felperesek felülvizsgálati kérelmükben – tartalma szerint – a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú ítélet megváltoztatásával, keresetük szerint a felek közti kölcsönszerződés semmisségének a megállapítását, valamint az érvénytelenség jogkövetkezményének alkalmazását kérték.

[27] Arra hivatkoztak, hogy a jogerős ítélet az rPp. 3. § (3) bekezdésébe, 213. § (1) bekezdésébe, 220. § (1) bekezdés d) pontjába, az rHpt. 213. § (1) bekezdés e) pontjába, az rPtk. 209/A. §-ának (2) bekezdésébe ütközően jogszabálysértő. Utaltak a Római Egyezményre, az Alaptörvény „releváns” rendelkezéseire a bíróság közjogi kötelezettségét illetően, valamint az rPp. 2. §-ára.

[28] Kifejtették, hogy az ügyben eljáró bíróságok nem rögzítették határozataikban a kölcsönszerződés tényleges tartalmát [rPtk. 523. § (1) bekezdés], a jogerős ítélet indokolásából elmaradt az rHpt. 213. § (1) bekezdés e) pontjával és a C-118/17. számú ítélettel összefüggő hivatkozás elbírálása is. Állították a fogyasztói irányelv és az annak értelmezését adó EUB ítéletek normasértő alkalmazását, illetve azzal kapcsolatban is a bíróság indokolási kötelezettségének megsértését.

[29] Az rPp. 3. § (3) bekezdését illetően megjegyezték, hogy a felperesek által állított tények kapcsán akkor lehetséges a bizonyításra szoruló tények meghatározása, amennyiben az alperes az rPp. 139. §-a szerint perbe bocsátkozik, védekezése az állított tényeket tételesen és indokoltan vitatja.

[30] Előadták, hogy a hitelező a szerződéskötéskor és a szolgáltatása teljesítésekor is vételi árfolyamot alkalmazott, amelyek közül a 2/2014. PJE határozat mellett a jogalkotó sem konvalidálta a szerződéskötéskor alkalmazott vételi árfolyam esetén a semmisségi okot. A DH-törvények megoldása csak a folyósításkor alkalmazott árfolyam kapcsán merülhet fel. Állították, hogy a vételi árfolyam alkalmazásának tilalma kapcsán kiesik a felek szerződéséből a szerződéskötéskor meghatározott CHF összeg. A folyósításkor alkalmazott vételi árfolyam kikötésének semmisségét a jogalkotó az ÁSZF tartalmának meghatározásával úgy oldotta meg, hogy az MNB hivatalos deviza árfolyamát tette a szerződés részévé az rPtk. 231. § (2) bekezdésében írt diszpozitív törvényi rendelkezés szerint. Álláspontjuk szerint azonban a vételi árfolyam alkalmazásának tisztességtelensége miatt jelentkező semmisségi ok lehetetlenné teszi a forintból való deviza átszámítást. Az MNB árfolyammal való behelyettesítés az uniós joggyakorlat értelmében csak akkor tekinthető észszerűnek, ha egyéb módon nem kaphat megfelelő védelmet a fogyasztó a hátrányos következményektől, illetve ha a szerződés a tisztességtelen feltétel elhagyásával nem lenne teljesíthető. Állították, hogy jelen esetben a fogyasztó érdeke amellett szól, hogy ne viselje az árfolyamkockázatot, ezért a felperesek ebben a körben az ÁSZF-et tisztességtelennek tartják, annak konvalidálása a fogyasztó számára különösen hátrányos helyzetet okoz.

[31] Hangsúlyozták, hogy a vételi árfolyamok alkalmazására és az árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezések semmisségére hivatkoznak az rPtk. 209/A. § (2) bekezdése szerint. A szerződés értelmezésével megállapítható, hogy az egyedileg megtárgyalt forint kölcsönösszeg egyértelműen meghatározott, miáltal a szerződés az rHpt. 213. § (1) bekezdés a) pontjának megfelel, sérül viszont az rHpt. 213. § (1) bekezdés e) pontja, mivel az így meghatározott forintösszeghez nem társul a forintban meghatározott havonta fizetendő ellenszolgáltatás mértéke.

[32] Rámutattak, hogy keresetükben a szerződés érvénytelenségének jogkövetkezménye orvoslását a szerződés határozathozatalig történő hatályossá nyilvánításával kérték, erre figyelemmel a C-932/19. számú előzetes döntéshozatali eljárás előkérdése a pernek az alkalmazandó anyagi jog kapcsán. A pernek szükségszerűen tárgya volt a DH1 tv. 3. § (1) bekezdése szerinti semmisségi ok, hiszen a törvény olyan semmisségi okot deklarált megdönthetetlen törvényi vélelemmel, amelyet a perbíróságok kötelesek alkalmazni. A DH1 tv. 3. § (2) bekezdése ezt a semmisségi okot a behelyettesítés módszerével az rPtk. 231. § (2) bekezdése szerint kívánta orvosolni a kirótt pénztartozás kiszámíthatóságához. A fogyasztó felperesek azonban arra hivatkoztak a perben, hogy a megoldás számukra különösen jelentős hátrányt okoz, mivel a semmis feltétel elhagyása (szétválasztó elv) mellett a

maradéktartalommal előállt ténybeli és jogi helyzet – a kapott összeg egyösszegben való visszafizetése – számukra kevésbé hátrányos, mint a háromszorosára emelkedett banki követelés teljesítése a forintosítás eredményeként. Álláspontjuk szerint ezért nem lehet vita tárgya a perben a vételi árfolyam alkalmazásának semmissége a behelyettesített MNB árfolyammal, a szerződés részévé tett ÁSZF tisztességtelensége viszont igen. Erre figyelemmel a hivatkozott előzetes döntéshozatali eljárás anyagi jogi előkérdés. A DH1 tv. 3. § (2) bekezdése és az rPtk. 231. § (2) bekezdése értelmezésével rámutattak, hogy a Kúria a 2/2014. PJE jogegységi határozatában felismerte a C-26/13. számú EUB ítélet alapján, hogy a vételi árfolyam alkalmazásának semmisségével nem teljesíthető a szerződés. A C-260/18. számú ügy is irányadónak minősült a perben, mivel az indexálási mechanizmus tisztességtelensége elvezet az árfolyamkockázat megszűnéséhez, ezáltal az értékállandósági kikötés is kiesik a szerződésből.

[33] Állították, hogy az rPtk. 523. § (1) bekezdésével, 231. § (2) bekezdésével ellentétes a jogerős ítélet álláspontja, ami azon alapul, hogy az rPtk. 231. § (2) bekezdése a szerződés fő tárgyának meghatározására is irányadó. A felperesek érvelése szerint ez abban az esetben lenne helytálló, ha a kirótt pénztartozás devizaösszege szerepelne a szerződésben és ennek szolgáltatását kellene forintban teljesíteni. A perbeli iratokból megállapítható azonban, hogy a hitelező csak az egyedileg megtárgyalt forintösszeget nevesítette, a kirótt pénztartozás összegét csak a folyósításkor, a szolgáltatás teljesítésekor tudta meghatározni. Az rPtk. 231. §-a egyedül a szerződéses pénztartozás teljesítésének szabályát állapítja meg, csak az ellenszolgáltatás kapcsán tapad az rPtk. 523. § (1) bekezdéséhez, nem jelent szabályt a kirótt pénztartozás diszpozitív meghatározására.

[34] A jogerős ítéletnek az rHpt. 213. § (1) bekezdésével kapcsolatos indokaival szemben arra mutattak rá, hogy a forint kölcsönösszeg az, ami ismert, viszont a hitelező nem ezt tekintette kirótt pénztartozásnak, hanem a vételi árfolyammal megállapított devizaösszeget, amelyre vonatkozó rendelkezés semmis. A kirótt pénztartozás összegerszerűsége hiányában az ellenszolgáltatás kiszámíthatóságára sem alkalmazható az rPtk. 231. § (2) bekezdése, így a maradék tartalma a szerződésnek az ott meghatározott forint kölcsönösszeg, amelyhez igazodóan kellett az rHpt. 213. § (1) bekezdés e) pontja szerint meghatározni a törlesztőrészletek összegét. Ez a szerződésben nem történt meg, a kölcsönszerződés egésze semmis.

[35] Hangsúlyozták, hogy a devizakonstrukcióból adódó árfolyamkockázat (értékállandósági kikötés) viselése kapcsán a pénzintézettől elvárt tájékoztatási kötelezettség hatályosult közlésének időpontja bír jelentőséggel. Egyúttal jelezték, hogy a fogyasztói irányelv 6. cikk (1) bekezdéséből és 7. cikk (1) bekezdéséből következően a nemzeti bíróságnak hivatalból meg kell vizsgálnia mindazon szerződéses feltételek tisztességtelenségét, amelyek kapcsolódnak a jogvita tárgyához és összefüggenek az iratanyagban fellelhető jogi vagy ténybeli elemekkel.

[36] A szerződés jóerkölcsbe ütköző jellegét illetően fenntartották, hogy a devizakonstrukció egésze jóerkölcsbe ütköző az rPtk. 200. § (2) bekezdése szerint: nem az értékállandósági kikötés miatt, hanem az ahhoz társított egyéb konstrukciós elemek eredményeként. Utaltak az Alkotmánybíróság 34/2017. (XI. 14.) határozatára és az ott felsorolt okok miatt állították a szerződés jóerkölcsbe ütköző jellegét. Véleményük szerint az Alkotmánybíróság is egyetértett azzal, hogy a DH-törvények a tisztességtelenséget és a jóerkölcsbe ütközést visszamenőleges hatállyal orvosolni nem képesek, így megállapítható, hogy a kereset ebben részében nem került elbírálásra. A törvényszéknek alkalmaznia kellett volna az AB határozat megállapításait és az ott idézett ágazati szabályokat, amelyek mind a jóerkölcsbe ütközést támasztják alá.

[37] Nyilatkoztak, hogy kifejezetten tiltakoznak a DH-törvények alkalmazása ellen.

[38] Hangsúlyozták, hogy téves az az álláspont, miszerint a tagállami jogi normát kell alkalmazni a közösségi joggal szemben. Kérték a peres eljárás felfüggesztését és a közösségi jog alkalmazását.

[39] Az alperesek felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban fenntartására irányult.

A Kúria döntése és annak jogi indokai

[40] A Kúria elsőként azt rögzíti, hogy az EUB előtt C-932/19. számon kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárás a felülvizsgálati kérelem benyújtását követően, 2021. szeptember 2-án befejeződött, amivel megszűnt a felülvizsgálati eljárás felfüggesztésének lehetősége a megjelölt előzetes döntéshozatali eljárás okán és szükségtelemmé vált a felperesek vonatkozó kérelmének érdemi elbírálása [rPp. 152. § (2) bekezdés, 3/2005. (XI. 14.) PK-KK vélemény].

[41] A Kúria a jogerős ítéletet az rPp. 275. § (2) bekezdése alapján a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálta, és azt az ott megjelölt okokból nem találta jogszabálysértőnek.

[42] Előrebocsátja, hogy az rPp. 272. § (1) és (2) bekezdései értelmében – miként azokat az 1/2016. (II. 15.) PK vélemény értelmezte – a jogerős ítélet több rendelkezését támadó, avagy több egymástól elkülönülő jogszabálysértésre hivatkozó felülvizsgálati kérelemnek valamennyi hivatkozás tekintetében rendelkeznie kell a törvényben meghatározott, egymással szoros logikai és perjogi kapcsolatban álló kötelező tartalmi kellékekkel. Ezek a támadott határozat, a jogszabálysértés és azzal összhangban a megsértett jogszabályhely megjelölése, a jogorvoslati kérelem indokainak ismertetése és a Kúria döntésére irányuló határozott kérelem. Több jogszabálysértésre alapított felülvizsgálati kérelemnek valamennyi jogszabálysértés tekintetében teljesítenie kell az előzőekben bemutatott tartalmi elvárást, ellenkező esetben a tartalmilag fogyatékos felülvizsgálati kérelmet – vonatkozó részében – a Kúria nem vizsgálhatja érdemben. A tartalmilag hiányos perorvoslati kérelem nem korrigálható utóbb, sem hiánypótlás elrendelésével, sem a felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél kiegészítő nyilatkozatával. A felülvizsgálati kérelemnek a kötelező tartalmi, egyben fogalmi elemekkel a benyújtására nyitva álló hatvannapos határidőn belül kell rendelkeznie. Az rPp. 272. §-át 2012. szeptember 1-jei hatállyal módosító, az igazságügyi és közigazgatási tárgyú törvények módosításáról szóló 2012. évi CXVII. törvény 9. §-a és 17. §-a eredményeként a 2012. október 31-e után jogerőre emelkedett határozatok ellen benyújtott felülvizsgálati kérelmek kötelező tartalmi eleme – egyebek mellett – a megsértett jogszabályhely megjelölése, amelyet – az 1/2016. (II. 15.) PK vélemény 3. pontjához fűzött indokolásból kitűnően – konkrétan, a jogforrás, a paragrafusszám, az esetleges bekezdések és pontok számának megadásával kell meghatározni, követelmény továbbá az is, hogy az így megjelölt jogszabályhely megfeleljen a jogszabálysértés szöveges körülírásának.

[43] Az előzőekben kifejtettekre figyelemmel, tartalmi hiányosságánál fogva – a sérült jogszabályhelynek megfelelő jogszabálysértés szöveges körülírásának elmaradása miatt – nem vizsgálta érdemben a Kúria a felülvizsgálati kérelem hivatkozását az egyébként is pontatlanul megjelölt rPp. 2. §-ának sérelmére, valamint az rPp. 3. § (3) bekezdésének és azzal összefüggésben a 139. §-ának megsértésére. A felperesek az általuk az előzőek szerint megjelölt eljárási jogszabálysértésekkel összefüggésekben nem adtak elő megfelelő, az adott jogszabályi rendelkezések tartalmának megfeleltethető indokolást perorvoslati kérelmükben, ami kizárta a felülvizsgálati kérelem érdemi vizsgálatát a vonatkozó részében.

[44] Leszögezi a Kúria, hogy a felülvizsgálati kérelem álláspontjától eltérően nem vezetett az ügyben eljáró másodfokú bíróság részéről az indokolási kötelezettség megsértésére [rPp. 220. § (1) bekezdés d) pont], és nem csorbult a jogerős ítélet eredményeként a határozat teljességével szemben megfogalmazott elvárás sem [rPp. 213. § (1) bekezdés] amiatt, hogy az ítélet tábla az ítélete alapjául figyelembe vett konkrét jogszabályi rendelkezések, valamint az EUB kiemelt döntéseinek megjelölésén és értelmezésén túlmenően külön tételesen nem tért ki a felperesek által megjelölt egyéb, általuk eltérően értelmezett normákra, ítéletekre. A jogerős ítélet indokolásából világosan kitűnik, hogy érdemi döntését az ítélet tábla – a kereset alapjául megjelölt hivatkozásokkal szemben – mely jogszabályi rendelkezésekre alapította, és ezzel összefüggésben az is, hogy jogi álláspontját miként tartotta összhangban állónak a fogyasztói irányelv ügyben releváns rendelkezéseivel, ahogy azokat az EUB már értelmezte [rPp. 221. § (1) bekezdés].

[45] Az EUB előtt C-932/19. számon kezdeményezett – időközben befejezett – előzetes döntéshozatali eljárással összefüggésben e helyen azt rögzíti a Kúria, hogy a felülvizsgálati kérelem hivatkozásával ellentétben önmagában az, hogy a másodfokú bíróság döntésével nem várta be a megjelölt előzetes döntéshozatali eljárást, nem tette jogszabálysértővé a másodfokú bíróság döntését, és önmagában semmiképpen nem, legfeljebb csak az adott előzetes döntéshozatali eljárásban hozott határozat tartalmától függően eredményezhette volna a felülvizsgálni kért ítélet hatályon kívül helyezését, amely utóbb jelzett helyzet jelen ügyben – a későbbiekben részletezettek szerint – szintén nem merült fel.

[46] Egyetértett a Kúria az ügyben eljáró bíróságok álláspontjával abban, hogy megállapítható volt a felek közti kölcsönszerződés érvényes létrejötte a csatolt iratokban rögzített tartalommal. Az elsőfokú eljárásban rendelkezésre bocsátott iratokból – kiemelten a hitelkérelem és a kölcsönszerződés alapján – megállapítható: a peres felek között valamennyi lényeges kérdésre kiterjedően a kölcsönszerződés az írásban rögzített tartalommal létrejött [rPtk. 523. §, 205. § (1) és (2) bekezdés, 218. § (1) bekezdés], a szerződés – a következőkben részletezettek szerint – megfelelt az rHpt. 213. § (1) bekezdés vizsgált pontjaiban megfogalmazott elvárásoknak is. Helytálló a jogerős ítélet következtetése a felek kölcsönszerződésének deviza alapú minősítésére is.

[47] A jogerős ítélet helyes megállapításainak megismétlése nélkül hangsúlyozza a Kúria, hogy nem hagyott kétséget a felek közti jogügylet devizaalapú jellege felől a szerződésben alkalmazott konstrukció, amely megfeleltethető volt a 6/2013. PJE jogegységi határozat tartalmának. A deviza alapú kölcsön lényege, hogy az adós tartozása devizában keletkezik, a folyósításra és a törlesztésre pedig forintban kerül sor. Devizaalapú kölcsönügyleteknél a kölcsönösszeg, ezáltal a törlesztőrészek meghatározásának egyformán tipikus módja, ha a felek a kölcsönt devizában, de az is, amennyiben forintban határozzák meg (mint ahogy tették jelen ügyben is), ugyanakkor a szerződés egyéb rendelkezései nem hagynak kétséget afelől, hogy a hitelező a devizában megállapított és nyilvántartott kölcsönt a szerződésben kikötött – tipikusan a kölcsönt nyújtó pénzintézet által alkalmazott – irányadó árfolyamon átszámítva forintban folyósítja, az adós pedig ennek az összegnek megfelelő összeget és annak járulékait kell visszafizetnie forintban, a szerződésben meghatározott árfolyam aktuális értékének figyelembevételével [6/2013. PJE jogegységi határozat indokolása III. 2.a) pont, rPtk. 200. § (1) bekezdés].

[48] A devizaalapú kölcsön lényegéből, vagyis abból következően, hogy az adós tartozása devizában keletkezik és így kerül megállapításra, a kölcsön folyósítása és törlesztése pedig egyaránt forintban történik, az adós forintban teljesítendő fizetési kötelezettsége a forint erősödésétől, gyengülésétől függ. A devizaalapú kölcsönszerződés jellege – a kirovó és a lerovó pénznem eltérése és ebből adódó lényege – nem zárja ki ugyanakkor a törlesztés összegének meghatározottságát a szerződéskötés időpontjában. A devizaalapú kölcsöntartozás

éppolyan egyértelműen meghatározott, mint az effektivitási kikötéssel ellátott devizakölcsön. Az adós tartozása mindkét esetben a szerződéskötés időpontjában egyértelműen rögzül a kirovó pénznemben meghatározott összegben. A kirovó és a lerovó pénznem eltéréséből ugyanakkor szükségszerűen fakad, hogy a szerződéskötés időpontjában nem lehet megmondani, hogy a lerovás (szerződéskötéskor nem is szükségszerűen ismert) pénznemből mennyit kell adni ahhoz, hogy az adós teljesítsen. Ez azonban a kirótt tartozás egyértelmű meghatározottságát nem érinti (6/2013. PJE III/1. indokolás).

[49] A Kúria a devizaalapú kölcsönszerződések érvényességét a kölcsön összege és a törlesztőrészletek meghatározottsága szempontjából nem egyedül a 6/2013. PJE jogegységi határozatában vizsgálta, további iránymutatást adott az 1/2016. PJE jogegységi határozatban is. Utóbbi jogegységi határozat szüntette meg egyben a korábban a bírói gyakorlatban is megjelenő bizonytalanságot a türelmi idő megítélésében.

[50] A felek szerződésében alkalmazott devizakonstrukcióban a szerződés a folyósítani vállalt kölcsön forintösszegben való feltüntetése mellett a folyósítandó kölcsönösszeg devizában történő megállapításához egyértelműen meghatározta az átszámításra irányadó időpontot (folyósítás napja) és a vonatkozó árfolyamot (OTP Bank Nyrt. által alkalmazott deviza vételi árfolyam) az I.1. pontban, miáltal – a felülvizsgálati kérelemben sem vitatottan – maradéktalanul teljesült az rHpt. 213. § (1) bekezdés a) pontjában megfogalmazott követelmény, ahogyan azt a Kúria az 1/2016. PJE jogegységi határozatban már értelmezte. Az rHpt. 213. § (1) bekezdés a) pontjában írt elvárás teljesüléséhez egyebekben nem is lenne érvényességi kelléke a szerződésnek a kirovó pénznem megjelölésén túlmenően – akár naptárszerű megjelöléssel, akár más, egyértelmű meghatározással (pl. a folyósítást megelőző napon) – az irányadó átszámítási időpont megjelölése, ez utóbbi ugyanis a felek eltérő rendelkezésének hiányában, ipso iure a folyósítás napjában rögzülne az rPtk. 231. § (2) bekezdésében írtak szerint. Megfelel a devizaalapú kölcsönszerződés az rHpt. 213. § (1) bekezdés e) pontjában írtaknak, ha rögzíti a törlesztőrészletek számát, azok pontos száma, vagy a futamidő és a törlesztés gyakorisága megadásával, meghatározza a törlesztőrészletek összegét a számítás módja és az ehhez szükséges adatok egyértelmű megadásával, továbbá tartalmazza a törlesztési időpontokat, vagyis az egyes törlesztő részletek esedékességét, akár annak naptárszerű megjelölésével, akár annak más, egyértelmű meghatározásával (pl. míg az első törlesztő részlet a folyósítást követő napon esedékes, addig a további törlesztő részletek havonta, az első törlesztés napjának megfelelő naptári napon esedékesek; kiszámítható a törlesztő részletek esedékessége akkor is, ha a szerződés azt tartalmazza, hogy az adós minden hónap 5. munkanapján köteles teljesíteni). Nem érvényességi kelléke a szerződésnek, hogy tételesen tartalmazza a törlesztőrészletek összegét akár a kirovó, akár a lerovó pénznemben, mint ahogy az sem, hogy dátumszerűen rögzítse az irányadó átszámítási időpontot. Kiszámíthatónak minősül a törlesztőrészletek összege, ha az az átszámítás szerződésben rögzített későbbi időpontjában pontosan meghatározható.

[51] A fentiekben ismertetett elvárás teljesül a perbeli kölcsönszerződés alapján a kirovó pénznemben meghatározott, devizára átszámítható kölcsönösszeg alapján mind a száz hónapos türelmi időszakra, mind pedig az azt követő, a hiteldíjat és a tőkét egyenletes (annuitásos) törlesztéssel teljesítendő hátralévő törlesztési időszakra a szerződés III.1. és 2. pontja egybevetésével (1/2016. PJE jogegységi határozat IV/1. és 2. pont).

[52] Az előzettek összefüggésben tévesen hivatkozott a felülvizsgálati kérelem az rPtk. 231. § (2) bekezdésének mikénti értelmezésére és a jogerős ítélet emiatt jelentkező hibájára. Az ügyben másodfokon eljáró bíróság az rPtk. 231. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezést nemcsak az rPtk. 205. § (2) bekezdésének, de az EUB időközben meghozott C-932/19. számú ítéletének is megfelelően értelmezte, amellyel a Kúria egyetértett, a jogerős ítélet helyes indokainak megismétlése nélkül a következőket emeli ki.

[53] A Kúria a 2/2014. PJE jogegységi határozatában – amelynek elveit emelte utóbb jogszabályi szintre a DH1 tv. – kimondta már, hogy a különmemű árfolyamok alkalmazását előíró szerződéses feltétel tisztességtelensége miatt a devizaalapú fogyasztói kölcsönszerződésekben szereplő vételi és eladási árfolyamok, mint átszámítási árfolyamok helyett – az rPtk. 231. § (2) bekezdésében meghatározott diszpozitív törvényi rendelkezés alapján – a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyama válik a szerződés részévé, mindaddig, amíg kógens törvényi rendelkezés (így az rHpt. szerint) nem lépett azok helyébe. A fogyasztói irányelv 6. cikk (1) bekezdésének az EUB által a C-26/13. számú ítéletben kifejtett értelmezésére is tekintettel, amely szerint amennyiben a szerződés a tisztességtelen szerződési feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető, a tisztességtelen feltételt a nemzeti jog diszpozitív rendelkezése helyettesíti, rögzíti a jogegységi határozat, hogy a magyar jog vonatkozó diszpozitív rendelkezését az rPtk. 231. § (2) bekezdése tartalmazza. Eszerint a más pénznemben meghatározott tartozást a fizetés helyén és idején érvényben levő árfolyam alapulvételével kell átszámítani. Ez pedig nem más, mint a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyama, az rPtk. vonatkozó rendelkezésének megalkotásakor jellemző devizagazdálkodás adottságai miatt.

[54] Ezen túl az rPtk. 231. § (2) bekezdésével kapcsolatban a 6/2013. PJE jogegységi határozat azt tartalmazza, hogy az rPtk. e szabálya azt határozza meg, hogy a kirovó és a lerovó pénznem eltérése esetén hogyan kell kiszámítani, a teljesítéskor mennyit kell az adósnak fizetnie ahhoz, hogy a kirótt tartozását teljesítse. Ez az átszámítás nem jelent pénzváltást, csupán a folyósított összegnek, illetve a törlesztett összegeknek a teljesítéskori árfolyam alapján történő kiszámítását.

[55] A felülvizsgálati kérelem ettől eltérő hivatkozása miatt rögzíti egyúttal a Kúria, hogy az rPtk. 231. § (2) bekezdésének hatálya, az ott írt „tartozás” értelmezése – ahogy az a törvényhely (1) bekezdéséből is kitűnik – nem korlátozható az egyik szerződéses pozícióban álló fél, a felperesek álláspontja szerint kölcsönkötelemben az adós pénzbeli ellenszolgáltatására. Pénztartozás alatt valamennyi pénzbeli fizetési kötelezettség értendő: pénztartozás keletkezik minden olyan kötelemből, amelynek tárgya pénz szolgáltatása. Más megközelítésben egyformán pénztartozásnak minősül a lerótt és a kirótt pénztartozás is.

[56] Az előzőekben kifejtettekéből következik az is, amelyre az ügyben másodfokon eljáró bíróság ugyancsak helytállóan mutatott rá ítéletében, hogy a DH1 tv. 3. § (2) bekezdésének szabálya – amely szerint az árfolyamrés semmis kikötésének helyébe mind a folyósítás, mind pedig a törlesztés tekintetében a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyamának alkalmazására irányuló rendelkezés lép – az rPtk. előzőekben vizsgált rendelkezését egyértelműsíti, ahogy utóbbi a Kúria értelmezte a 2/2014. PJE jogegységi határozatában.

[57] Nem áll ellenétben az előzőekkel az EUB C-932/19. számú ítélete sem, amely szerint a fogyasztói irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely a fogyasztóval kötött kölcsönszerződéseket illetően semmisnek nyilvánítja az árfolyamrésre vonatkozó, tisztességtelennek tekintett kikötést, és arra kötelezi a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróságot, hogy e kikötést a nemzeti jog hivatalos árfolyam alkalmazását előíró rendelkezésével váltsa fel, anélkül hogy e bíróságnak lehetősége lenne az érintett fogyasztó azon kérelmének helyt adni, amely a kölcsönszerződés teljes érvénytelenségének megállapítására irányul, még akkor is, ha az említett bíróság is úgy ítéli meg, hogy e szerződés fenntartása ellentétes lenne a fogyasztó érdekeivel, különös tekintettel az árfolyamkockázatra, amely a fogyasztót az említett szerződés egy másik kikötése értelmében továbbra is terheli, feltéve, hogy ugyanez a bíróság az önálló mérlegelési jogkörének gyakorlása keretében és anélkül hogy az e fogyasztó által kifejezett szándék elsőbbséget élvezhetne e mérlegelési jogkörhöz képest, meg tudja állapítani, hogy az e nemzeti jogszabályban így előírt intézkedések megtétele valóban

lehetővé teszi azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását, amelyben az említett fogyasztó e tisztességtelen kikötés hiányában lett volna.

[58] Mindebből következően megalapozatlanul érveltek a felperesek a szerződéskötéskori árfolyam általuk értelmezett jelentőségére az ügyben, az ekkor irányadó vételi árfolyam ügydöntő szerepére és semmisségére egyaránt. A felek közti szerződés tartalma nem hagy kétséget afelől, hogy a szerződő felek – az rPtk. 523. § (1) és a 231. § (2) bekezdésének megfelelően – egyedül a szolgáltatásaik teljesítésére, vagyis a folyósításra és a törlesztésre kötötték ki az adott vételi, illetve eladási árfolyam alkalmazását, mindkét esetben a későbbi folyósítási értesítő adattartalmára utalással (I.1., III.2.). A kölcsönösszeg szerződéses meghatározása során nem voltak tekintettel az esetükben nem releváns szerződéskötéskori vételi árfolyamra, hiszen a kölcsönösszeget egyedül forintban rögzítették megállapodásukban, a már elemzett konstrukcióban. Elvi jelleggel kiemeli ugyanakkor a Kúria, hogy a deviza alapú fogyasztói konstrukciója – ahogy azt a 6/2013. PJE jogegységi határozat elemezte, majd értelmezte az 1/2016. PJE jogegységi határozat is – a teljesítés (ideértve mind a folyósítást, mind a törlesztést) körében teszi szükségessé a kirovó pénznemben meghatározott összeg lerovó pénznemre, illetve a lerovó pénznemben kifejezett összegek kirovó pénznemben kifejezett összegre történő átszámítását. A kölcsönösszeg a szerződéskötés napján a másik pénznemben ilyen feltételek mellett nem határozható meg, hiszen a szerződéskötést követően irányadó, jövőben határozottá váló átszámítási árfolyamot a szerződéskötéskor egyik fél sem ismeri, a kölcsönösszeg azonban az adott átszámítási referencia időpont bekövetkezésekor objektíve ismertté, egyben kiszámíthatóvá és ellenőrizhetővé válik. Amennyiben a kölcsönösszeget a szerződéskötés napján mindkét pénznemben megadják, a két összeg közül az egyik mindenképpen csak tájékoztató jellegű.

[59] Megalapozatlanul utaltak a felperesek az ügyben eljáró bíróságok mulasztására szerződési feltételek tisztességtelenségének és ezen alapuló semmisségének hivatalból történő észlelésével összefüggésben. Azon túlmenően, hogy e körben a felülvizsgálati kérelem csupán általánosságban hivatkozott a semmisség észlelésével kapcsolatos bírósági mulasztásra, anélkül, hogy a felperesek az ügyre egyediesített tartalommal kifejtették volna álláspontjukat és megjelölték volna a véleményük szerint fennálló, de észlelni elmulasztott semmisségi okot, az azt hordozó szerződéses rendelkezést, tartalmát és az érvénytelenség mibenlétét, rögzíti a Kúria, hogy a kereseti kérelemhez kötöttség szabálya és a kereseti kérelmen való túlterjeszkedés tilalma mellett [rPp. 3. § (2) bekezdés, 213. § (1) bekezdés, 215. §] – a kereset tárgya és a felperesek kereseti tényállítása mentén – nem volt megállapítható az ügyben eljáró bíróságok kötelezettségének elmulasztása a **rendelkezésre álló bizonyítási anyag alapján tényként egyértelműen megállapítható, nyilvánvaló semmisség észlelését illetően** [1/2005. (VI. 15.) PK vélemény, 2/2010. (VI. 28.) PK vélemény 4.a) és b) pont].

[60] A fogyasztói irányelv rendelkezéseiből sem vezethető le az előzőektől eltérő elvárás, miként azt az irányelv 4. cikk (1) és 6. cikk (1) bekezdésének értelmezésével az EUB is kimondta a C-511/17. számú ügyben hozott ítéletében. Eszerint a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló fogyasztói irányelv 6. cikkének (1) bekezdését akként kell értelmezni, hogy az a nemzeti bíróság, amely a fogyasztó által annak megállapítása iránt indított kereset tárgyában jár el, hogy az e fogyasztó által az eladóval vagy szolgáltatóval megkötött szerződésben foglalt bizonyos feltételek tisztességtelenek, csak azokat a feltételeket köteles megvizsgálni, amelyek kapcsolódnak a jogvitának a felek által meghatározott tárgyhöz, amint rendelkezésére állnak az ehhez szükséges – adott esetben bizonyításfelvétellel kiegészített – jogi és ténybeli elemek. A nemzeti bíróság az elé terjesztett jogvita tárgyának keretei között köteles hivatalból megvizsgálni valamely szerződési feltételt azon védelem címén, amelyet a fogyasztói

irányelv értelmében biztosítani kell a fogyasztónak, annak elkerülése érdekében, hogy a fogyasztó követeléseit elutasítsa egy – adott esetben jogerőre emelkedő – határozattal, miközben e követeléseknek helyt lehetett volna adni, ha e fogyasztó a tájékoztatlansága folytán nem mulasztott volna el hivatkozni e feltétel tisztességtelen jellegére.

[61] A felülvizsgálati kérelem az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó rendelkezések tisztességtelenségének jogsértő megítélése körében nem tartalmazott a jogerős ítélet indokaival szemben, azok cáfolatára megfogalmazott érveket: a felperesek pusztán „a pénzintézettől elvárt tájékoztatási kötelezettség hatályosult közlése időpontjának” jelentőségére utaltak, anélkül, hogy akár az így előadott jogszabálysértéssel összefüggésben is kifejtették volna az ügyre konkretizálható érveiket. Mindez a felülvizsgálati eljárás már ismertetett korlátai miatt kizárta a felülvizsgálati kérelem eredményességét.

[62] A Kúria ettől függetlenül e körben a teljesség kedvéért rögzíti, hogy a jogerős ítélet jogszabálysértés nélkül következtetett az árfolyamkockázat fogyasztó általi viselését előíró szerződéses rendelkezés érvényességére. A felperesek az árfolyamkockázat viseléséről nem egyedül és első ízben az aláírt kölcsönszerződés vizsgált pontjából (V.4.) szereztek tudomást, hanem az I. rendű alperestől már a szerződéskötést jóval megelőzően tájékoztatást tartalmazó iratot kaptak az árfolyamkockázat mibenlétéről, az általuk aláírt – az alábbiakban részletesen elemzett – kockázatteltáró nyilatkozat szerint.

[63] A szerződési feltételek világos és érthető jellegéhez alapvető jelentőségű – de nem egyedülként érvényesülő – alaki, nyelvtani szempontból elvárt érthetőséggel kapcsolatban megállapítható, hogy mind a kockázatteltáró nyilatkozat, mind pedig a vizsgált V.4. szerződéses pont – szerkezeti elhelyezéséből, valamint megszövegezéséből adódóan – áttekinthető szerkezetben, egyértelműen azonosítható és értékelésre alkalmas, érthető tartalommal jelentek meg a fogyasztó számára. A perbeli esetben az alaki szempontú érthetőség elvárása ezáltal nem sérült. Az I. rendű alperes által alkalmazott megoldás – a külön okiratba foglalt kockázatteltáró nyilatkozattal a fogyasztók előtt a szerződéskötést megelőzően feltárt és megismertetett üzleti kockázatokra, majd a fogyasztók ezt követő, a szerződés megkötésével egyidejű nyilatkozatával a korlátlan árfolyamkockázat viseléséről – a szerződéskötés következményeinek kellő idejű megismerhetőségét biztosította, ahogy arra vonatkozó elvárását az EUB is következetesen megfogalmazta ítéleteiben (C-51/17. 76. pont). A felperesek részéről a kölcsönszerződés megkötését megelőzően aláírt kockázatteltáró nyilatkozat vizsgálatával megállapítható, hogy az irat szemléltető, a forint árfolyamának a szerződésben kikötött devizához képest lehetséges változására részletes és informatív szöveges magyarázatot adott a devizaalapú kölcsönügyletekben rejlő – a forintügyletektől eltérő – kockázatokra, egyben a svájci frank alapú kölcsönügyleteknek az euró alapú ügyleteket is meghaladó kockázatára. A vizsgált kockázatteltáró nyilatkozat első két bekezdése – összevetésüket kellően szolgáló alakban, egymást követően, de két külön bekezdésben – hangsúlyozottan szerepeltette a devizaalapú kölcsön kockázatának alapvető okát: a forintban igényelt, de devizában nyilvántartott kölcsön forintban történő folyósítását a banknak a folyósítás napján érvényes deviza vételi árfolyamán, illetve a kölcsön forintban történő törlesztését az egyes törlesztések esedékességének napját megelőző napon érvényes deviza eladási árfolyamon. Ezt követően emelte ki az irat a szerződésben rögzített devizaárfolyammal kapcsolatban, hogy az „napról napra változik”, – míg euró esetében meghatározott 15 %-os sávon belül, addig – a svájci frank esetében „bármilyen irányban és bármilyen mértékben”, ebből következik, hogy az „esedékesség napján megfizetendő törlesztőrészlet forintösszege előre nem állapítható meg”, amennyiben „a folyósítás napján érvényes árfolyamhoz képest a forint árfolyama gyengül, a devizában megállapított törlesztőrészletek forintban megfizetendő ellenértéke akár jelentős mértékben is emelkedhet”. Hangsúlyozta az irat az adósok kötelezettségeiként, hogy a szerződésben szereplő devizanem

„állandó változására” tekintettel a kölcsön törlesztéséül szolgáló lakossági folyószámlán kötelesek az esedékesség időpontjában az aktuális törlesztőrészlet bank általi beszedéséhez elegendő forintösszeget tartani.

[64] A fentiekén túl külön-külön pontokban kitért a kockázatfeltáró nyilatkozat – az I. rendű alperes által a fix törlesztőrészlet periódus alkalmazásának tartamán belül érvényesített kamat és kezelési költség változásokon, a devizanem-váltással járó kockázaton, a forintban nyilvántartott lakáspénztári megtakarítás törlesztéskor figyelembe vett deviza ellenértékén túl – az árfolyamváltozások következtében fennálló aktuális kölcsöntartozás és a bejegyzett jelzálogjog egymáshoz viszonyított arányának alakulása miatt az adósok további kötelezettségére: amennyiben a jelzett arányszám a 86%-ot meghaladja, az adósok kötelesek az I. rendű alperes felszólítására pótfedezet bevonásáról gondoskodni, avagy megfelelő mértékű előtörlesztést teljesíteni, ellenkező esetben az I. rendű alperes a szerződést felmondhatja, ami az adósok teljes tartozását egyösszegben esedékessé teheti.

[65] A felperesek ezt követően tettek külön nyilatkozatot az irat végén arról, hogy az árfolyamváltozásokból eredő kockázat jellegét megértették, a devizában nyilvántartott kölcsön folyósítását kérik, a felmerülő kockázatot viselik.

[66] A felek között – a már ismertetett tartalommal – megkötött devizaalapú kölcsönszerződés utalt a kirovó és a lerovó pénznem eltérésére: a forintösszegben meghatározott kölcsönösszeg devizában való megállapítására és nyilvántartására, egyúttal a folyósítás és a törlesztések pénznemeként egyaránt a forintban történő teljesítésre.

[67] Mindezeket követően szól a keresettel támadott kölcsönszerződés V.4. pontja a felperesek megtett nyilatkozataként arról, hogy adósként tudomásul vették, a forint/deviza árfolyam piaci mozgásából adódóan felmerül a veszteség kockázata; nyilatkoztak tudomásukról miszerint a „szerződés futamideje alatt” a folyósítás napján érvényes, a bank által alkalmazott forint/deviza árfolyamhoz képest a forint árfolyamának gyengülésével a devizában megállapított törlesztőrészletek forintban megfizetendő ellenértéke „akár jelentős mértékben is” emelkedhet, „amely kockázat vagyoni kihatásait teljes mértékben” ők viselik, az árfolyamváltozásból eredő veszteség lehetőségét gondos megfontolás tárgyává tették és fizetéképességüknek megfelelően mérlegelték.

[68] A felek közti kölcsönszerződés ismertetett kikötései, valamint a szerződéskötés előtt aláírt kockázatfeltáró nyilatkozat együttesen meghatározott tartalma alapján a felperesek – az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó mércéjén keresztül – nemcsak azt vehették számításba, hogy a perbeli kölcsönszerződéshez kapcsolódik árfolyamkockázat, de fel kellett ismerjék annak konkrét lényegét, mibenlétét, a fizetési kötelezettségükre gyakorolt hatását, továbbá azt, hogy kockázatviselésüknek nincs felső határa, az korlátlan. A korlátlan árfolyamkockázat viselésére vonatkozóan az I. rendű alperes részéről nyújtott tájékoztatás teljesítette a világos és érthető megfogalmazás, illetve az átláthatóság követelményét, ebből következően nem volt megállapítható a keresettel támadott főszoftáratást megállapító szerződéses kikötés tisztességtelensége [rPtk. 209. §].

[69] Az ügyben elsőfokon eljáró bíróság az rPtk. 200. § (2) bekezdése és a 6/2013. PJE jogegységi határozat helytálló értelemezésével foglalt állást a felek közti kölcsönszerződés jóerkölcsbe ütköző jellege hiányáról, amellyel a Kúria is egyetértett. A szerződés az abban alkalmazott devizaalapú konstrukcióból és az azzal – a már kifejtettek szerint – szükségszerűen együttjáró, a kedvezőbb kamatmérték ellenében az adósnál jelentkező árfolyamkockázatra vonatkozó szabályozásból következően nem volt jóerkölcsbe ütközőnek tekinthető. Az, hogy a szerződési terhek utóbb, a szerződés megkötését követően – előre nem láthatóan – a szerződő felek között egyoldalúan tolódtak el, nem tartozik az érvénytelenség körében értékelhető körülmények közé, mivel az érvénytelenségi oknak a szerződés megkötésekor kell fennállnia.

[70] A kifejtettek értelmében a Kúria a jogerős ítéletet az rPp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

Záró rész

[71] Az eredménytelen felülvizsgálati kérelem alapján a felperesek egyetemlegesen kötelesek megfizetni az alperesek áfával növelt ügyvédi munkadíjból álló felülvizsgálati eljárási költségét, valamint a felperesek által megállapítani kért (2.996.638 Ft) és az alperesi nyilvántartásban szereplő (11.603.790 Ft) tartozás különbözetét jelentő felülvizsgálati perérték alapján számításba vett illetékalap után, az illetékfeljegyzési joguk folytán le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket [rPp. 270. § (1) bekezdés, 78. § (1) bekezdés, 82. § (1) bekezdés, 1990. évi XCIII. törvény 59. § (1) bekezdés, 74. § (3) bekezdés, 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdés]. Az ügyvédi munkadíj összegét a Kúria a kifejtett ügyvédi tevékenység figyelembevételével a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (3), (5) és (6) bekezdése, 4/A. § (1) bekezdése alkalmazásával határozta meg.

[72] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet az rPp. 274. § (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el.

Budapest, 2021. szeptember 7.

Dr. Farkas Attila s.k. a tanács elnöke, Dr. Gáspár Mónika s.k. előadó bíró, Dr. Vezekényi Ursula s.k. bíró